

A közös agrárpolitika mint integráló tényező: egy lengyel álláspont

Sawicki, Marek: La politique agricole commune comme facteur d'intégration : un point de vue polonais. = Politique étrangère, 2011, 2. no. 335-342. p.

A tanulmány szerzője, Marek Sawicki a közös agrárjog doktora, lengyel agrár és vidékfejlesztési miniszter 2007 óta. A lengyel parlament tagja 1993, a Lengyel Parasztpárt (PSL) végrehajtó bizottságának alelnöke 1997 óta.

Az Európai Közösségek pénzügyi finanszírozásával, 2004-től fogva jelentős modernizáció ment végbe a lengyel agráriumban. A közös agrárpolitika (KAP) azóta reformokért kiált. A közösségek által javasolt változások nem elegendők, néhány tagállam nem eléggé együttműködő, fűtyülnek választási ígéreteikre. Egyszerűsített, közös agrárpolitika és hatékonyabb mezőgazdaság az érdeke minden résztvevőnek.

Az európai közös agrárpolitika a két, egymással ellentétes politikai célú tábor átfelműködésének időszakában született meg. A második világháborút követően lényegében kétféle út nyílt meg a fejlődés számára. Ami Lengyelországot illeti, a többi „keleti” országénál erősebb mezőgazdasága volt, sok egyéni gazdasággal, az átalakulásokért súlyos árat fizettek, miközben az ellátást biztosítaniuk kellett. A lengyel parasztok beszolgáltatási kötelezettsége csak az 1970-es évek közepén enyhült. Húsz évvel később, a kommunizmus megszűnésével már annyira bizonytalanná lett a mezőgazdaság, nem látszott út vissza, a magángazdaságok felé. A piacgazdasághoz, vagyis az Európai Közösségekhez tehát mindenképpen csatlakozni kívántak a lengyelek.

Nem volt még példa addig a centralizált szocializmusból a kapitalizmusba való átalakulásra. Lengyelországot – EU-csatlakozását közvetlenül megelőzően – a strukturális reformok fejlesztése jellemezte. Túl sok változtatást kívánt az európai csatlakozás, egyebek közt a tej- és a húsipar modernizációját. Az egyéni gazdálkodókból modern farmerek lettek. Igaz, jóval kevesebb gazdálkodónak köszönhetően, de néhány év alatt 40%-ról 90%-ra emelkedett a különlegesen jó minőségű tej termelése.

Az 1970-es években egyetlen más európai országban sem valósult meg ilyen gyors változás a tej- és húsiparban. Ezt bizonyítja az állandó, 2,5 milliárd eurós pozitív mérleg az élelmiszeriparban.

Kétségtelenül, az előcsatlakozási program során jól teljesített a lengyel agrárium. 1999-2003 között a lengyel Vidékfejlesztési és Mezőgazdasági Minisztérium összesen 39 programot teljesített a PHARE keretén

belül. A Lengyelország és Magyarország gazdaságának megújítására létrehozott EU-s program az agrárium intézményi hátterének megteremtését támogatta. A lengyelek állatorvosi és növényegészségügyi laboratóriumokat hoztak létre az országba külföldről érkező élelmiszerek ellenőrzésére.

Ezt követően kezdődött el a SAPARD (Speciális Felzárkóztató Program a Mezőgazdaság és a Vidék Fejlesztésére). Első sorban ez is az Európai Közösségek által nyújtott segély volt a lengyel mezőgazdaság támogatására. A kísérleti program mindenek előtt a mezőgazdasági szerkezetnek a Közösségekben érvényben lévő szerkezethez való illeszkedését támogatta. Céljai voltak: a mezőgazdaság és az előállított élelmiszerek nemzeti és nemzetközi szintű megfeleltetése; egészségügyi és minőségi szempontból piacképessé tenni a mezőgazdaságból származó élelmiszereket; a mezőgazdasági területek többfunkciós fejlesztésének támogatása, a nem földműves gazdasági tevékenységek támogatása vidéken.

Összességében 1,068 milliárd eurót osztottak szét 2000-2003-ban éves fejlesztésként, 2004-2006-ban nemzeti fejlesztési terv keretében, és 2000-2003 között SAPARD-keretből.

Természetesen sokezer embernek is lehetőséget nyújtott a program a szerkezetátalakításban való részvételre 2004-2006 között. A legfontosabb feladat ekkor a vidék szociális, gazdasági, környezeti fejlesztése. Elsődleges cél lett: a mezőgazdaság és élelmiszeripar versenyképessége, valamint az elmaradott, hátrányos helyzetű vidéki térségek tartós fejlesztése. A program teljes költsége kereken 3600 millió euró volt, amelyből 2866 millió eurót az Európai Közösségek finanszíroztak (FEOGA), és szinte 100%-ban föl is használták az utóbbi keretet.

Jelenleg Lengyelország a 2007-2013-as vidékfejlesztési terv megvalósításán dolgozik, amely szerves folytatása a fentebb vázolt, korábbi programoknak. A mostani időszak költségvetése 17,2 milliárd euró, amelyből 13,2 milliárd az Európai Közösségektől származik. A kifizetett összegek alapján Lengyelország vezető szerephez jutott Európában. Több mint 22,3 milliárd zlotit költöttek a mezőgazdaságra, s ezzel Lengyelország lett a legeredményesebb az elmúlt évben.

De új kihívásokkal is szembe kell néznie a lengyel mezőgazdaságnak. A gazdasági válság érintette ezt a szektort is, a spekulatív tőke két ízben is nehéz helyzetbe hozta őket: 2007-2008-ban, illetve 2010 végén. A szárazság és áradások nem kerülték el a lengyel vidéket sem.

Valamennyi nehézség ellenére a hatékonyság növelése, a fogyasztók kiegyensúlyozott, magas minőségi termékekkel való ellátása maradt a cél az ágazat számára, nagyobb összefüggésben pedig az európai mezőgazdaság versenyképességének növelése a világpiacon. A demográfusok szerint a következő 20-30 évben a jelenlegi élelmiszerfogyasztás duplája lesz in-

dokolt. Fontos itt azt is figyelembe venni, hogy már eddig is egyes európai közösségekbeli tagország a felhasználható pénzügyi keretének 80%-át a mezőgazdasági jövedelmek fenntartására fordította.

2008 őszén tették fel a kérdést az EK-n belül, mi lesz 2013 után? A vita a francia, cseh, spanyol elnökségi időszakokat végigkísérte, 2010 tavaszára készült el a jelentés, amelyet 2010 júliusában fogadtak el a közösségek. Az újonnan fölvetett tagországok közül a lengyelek sokszor vezető szerepet játszottak a vitában. 2009. június 12-én a Miniszterek Tanácsa elfogadta a „Lengyel Köztársaság kormányának hivatalos állásfoglalása az agrárpolitika 2013 után” című dokumentumot. Ebben a lengyel kormány vezető szerepet vállalt magára a 2013 utáni európai mezőgazdasági élelmiszeres tartós fejlesztésére, minőségi megőrzésére az európai versenyképesség megőrzése céljából. Az új kihívások között szerepel a természetes források védelme, vagy a klimatikus változások figyelembe vétele. Ehhez a lengyel mezőgazdaságnak minimum a mostani finanszírozásra van szüksége 2013 után is, valamint a jelenlegi közös agrárpolitika fenntartására (beleértve a közvetlen segélyezés elvét, a piacok közösségi szervezését, a vidékfejlesztést).

A jelenlegi agrárpolitika fenntartásának eredményességéhez meg kell őrizni ennek közösségi jellegét a finanszírozás terén, egyenlő versenyt biztosítva a Községek mezőgazdaságainak. Végző soron az agrárpolitika költségeit is csökkenteni kellene.

2010 novemberében kezdődött a formális eszmecsere az intézmények között az agrárpolitika jövőjéről. Válaszul a lengyelek az Európai Ügyek Bizottsága által, 2011. február 4-én elfogadott hivatalos álláspontját adták. A finanszírozás mértékének megtartásával, ennek egyszerűsített formájával az agrárpolitika népszerűsítéséhez is hozzá kívánnak járulni.

A jelenlegi segélyezési gyakorlattal azonban fel kellene hagynia a Községeknek, és a céloknak megfelelő módon nyújtania a támogatást. Zsákutcába került a segélyezési rendszer. Ugyanis egyenlő mértékben kellene részesülnie belőle mindenkinek. Az első és a második pillért 50–50 %-ban kellene támogatni. Az állattenyésztésre, környezetvédelemre, ökológiára fordított költségeket ugyancsak finanszírozni kellene (e téren együttműködve a Kereskedelmi Világszervezettel, és a Mercosur-országokkal). Nem lehet tisztességes versenyről beszélni mindaddig, amíg az európai normáknak nem megfelelő termékeket importál a piac. Az agrárpolitika másik pillérét természetesen a vidékfejlesztés alkotja.

Kakasy Judit